Salud!

Huiselijk geweld heeft late gevolgen

Henry Does is arts en schrijver. Op deze plek beziet hij elke zaterdag het dagelijks leven door de bril van de gezondheid. Voor reacties op de column: dokterhenry@outlook.com.

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand in de huiselijke of familiekring wordt gepleegd. Het betreft lichamelijke of seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging. Ook psychisch of verbaal geweld kan dus daartoe worden gerekend. Er is sprake van een machtsverschil tussen dader en slachtoffer. Daders kiezen meestal de meest kwetsbaren. Mede omdat veelal dader en slachtoffer in verhouding tot elkaar blijven, bijvoorbeeld in huis blijven wonen, laat huiselijk geweld vaak een stelselmatig karakter zien. Herhaling van het gewelddadig gedrag, recidief, is groot. In veel media gaat in gevallen van huiselijk geweld de aandacht doorgaans uit naar de extreme gevallen van moord en de acute fase van de problematiek. Thema's als het bieden van een veilig onderkomen aan de direct bedreigde slachtoffers, meestal vrouwen en kinderen, of het arresteren en vervolgen van de daders, meestal mannen, komen dan ruim aan bod.

Huiselijk geweld is in veel samenlevingen één van de wijdverbreide verschijningsvormen van een falende aanpassing aan de eisen van het leven. Toevlucht wordt dan gezocht in zelfdestructief gedrag, waarbij de eigen geliefden fysieke en emotionele schade wordt toegebracht. Huiselijk geweld heeft zowel voor dader als slachtoffers iets verwarrends, omdat van de ouder-kind relatie of man-vrouw-relatie juist veiligheid, begrip en liefde wordt verwacht. Maar als om welke reden ook, van de stress van armoede en werkloosheid tot de narcistische krenking, de destructieve emoties als woede en haat de hersenschors kapen, dan is het hek van de dam. Dan worden context, perspectief en de gevoelens en rechten van de andere 'vergeten'. Mentaal zien we volgens psychiater Aron Beck, de vader van de cognitieve gedragspsychologie, bij de dader van huiselijk geweld meestal hetzelfde denkpatroon als bij de daders van ernstige mensenrechtenschendingen.

De dader ontkent bewust of onbewust de eigen verantwoordelijkheid en rechtvaardigt zijn verwerpelijk handelen door de schuld in de schoenen van zijn slachtoffer te schuiven. Alsof het gedrag van de ander het schenden van de psychische en fysieke integriteit, van de menselijke waardigheid van een medemens kan rechtvaardigen. Geweld vraagt uiteraard om een sterke rechtshandhavende hand en verdediging van de slachtoffers. Toch blijken veelal ook de daders slachtoffers van levensstress, of van een verslavingsziekte. Preventie van huiselijk geweld is dus vooral ook een grote opgave van de *public mental health*, van onderwijs en opvoeding, van betrokkenheid en samenwerking van relevante instellingen, van artsen tot jeugdzorg tot werkgevers, van nationaal beleid en stelselmatige aanpak.

Late gevolgen

Het slaan van kinderen wordt in teveel gezinnen, en soms op scholen, als een legitiem instrument van opvoeding gezien. Sommigen spreken zalvend van de 'pedagogische tik'.

Die ongeïnformeerde opvatting doet ook sommige parlementen van hoog ontwikkelde landen weigeren kinderen strafrechtelijk te beschermen tegen (fysiek) geweld van opvoeders. Enkele jaren geleden heeft de gezaghebbende Amerikaanse vereniging van kinderartsen op basis van overstelpend wetenschappelijk bewijs het slaan van kinderen, ook de 'pedagogisch tik', ontoelaatbaar verklaard gezien het grote risico op blijvende gezondheidsschade. Huiselijk geweld draagt het risico in zich de slachtoffers voor het leven te tekenen. Naast mogelijk fysiek letsel, wordt vooral op psychisch vlak schade aangericht. Zeker bij kinderen, waarbij de hersenen nog in ontwikkeling zijn, kan blijvende schade optreden waardoor de slachtoffers later problemen ervaren met het aangaan van relaties, het omgaan met stress en leren. Slachtoffers worden kwetsbaarder voor verslavingsgedrag.

Vaak zien we ook het dadergedrag terugkeren, waarbij vroegere slachtoffers tot plegers worden. Slachtoffers lopen een groter risico op voor klinische depressies, angststoornissen en problemen met de agressieregulatie. Seksueel misbruikte vrouwen hebben relatief groter risico op ziekte en arbeidsongeschiktheid, met name ook neemt het risico op depressie en angststoornissen toe. Zowel de acute als late gevolgen van huiselijk geweld zouden beleidsmakers en professionals tot een nog energiekere en effectievere aanpak van dit belangrijk maatschappelijk en gezondheidskundig probleem moeten aanmoedigen. Bewezen effectieve methoden voor vroegsignalering, risicoanalyse, snelle interventie, hulp aan de slachtoffers en corrigerende hulp voor de daders, zouden systematisch moeten worden toegepast. Schotten tussen betrokken instellingen en professionals zouden moeten worden opgeheven en een toetsbare, samenhangende aanpak zou moeten worden ontwikkeld.